

БЪЛГАРИСТИЧНИ ЧЕТЕНИЯ – СЕГЕД 2019

**Международна научна конференция
Сегед, Унгария, 13–14 юни 2019 г.**

JATEPress
Szeged 2019
SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR
SZLÁV INTÉZET, SZLÁV FILOLÓGIAI TANSZÉK

A kötet megjelenését MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
és a SZEGEDI BOLGÁR NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZAT támogatta.

SZERKESZTŐK:
Balázs L. Gábor
Farkas Baráthi Mónika
Majoros Henrietta

A borítót Farkas Baráthi Mónika *Dragalevci kolostor* c. fotójának
felhasználásával Szőnyi Etelka tervezte.

© Auctores, 2019

ISBN 978-963-315-424-3

СЪДЪРЖАНИЕ

Секция I: История на българския език

БАЛАЖ, Л. ГАБОР: Български суплетивни форми от историческо и типологическо гледище	7
ЖЕЛЯЗКОВ, ДИЯН – СТЕФАНОВ, СТЕФАН: Най-ранният българско-унгарски речник от 1786-та г., открит в България през 2019 г.	15
КОЧИШ, МИХАЙ: К вопросу о времени венгерско–болгарских языковых контактов	23
ЧИЗМАДИЯ, РИТА: Натуралната морфология като алгоритъм	29

Секция II: Езикознание

АЛЕКСОВА, КРАСИМИРА: Обществени оценки за социално-демографската детерминираност на допускането на граматични грешки в писмената реч	35
АТАНАСОВА, АТАНАСКА – ГЕОРГИЕВА, ЦВЕТЕЛИНА: <i>Речникът на българския език</i> в съвременната епоха	47
ВОЙНОВА, КАТЕРИНА: Седмото изкуство – източник на вдъхновение за четвъртата власт	55
ГЕОРГИЕВА, ЦВЕТЕЛИНА – АЛЕКСАНДРОВА, ТАТЯНА: Езиковите бележки през 2019 г. в онлайн справочника <i>Написаното остава. Пиши правилно!</i>	63
ГУНДАШЕВА, ЖЕНЯ – ИВАНОВА, ВАНЯ – ПЕТКОВА, ГЕРГАНА – МИРЧЕВ, ДИМИТЪР: Разработване на специализиран наръчник в помощ на чуждестранни първокурсници в Медицински университет – Пловдив	73
ДЕНЧЕВА, ДИЛЯНА: Бог високо цар далеко: Образът на евродепутата в Българския форум	81
ДЕРЖАНСКИ, ИВАН – СИРУК, ОЛЕНА: Елативната представка <i>пре-</i> в български и украински език	91
ДУДАШ, МАРИЯ: <i>Огънят</i> в българската и унгарската фразеология и в народните обичаи	103
ЖЕРЕВА, МАРИЯ: Лексикална вариантност на паремиологичните единици в българския език	111

ЗАМБОВА, АНТОНИЯ: Ролята на интернет медиите в съвременната българска медийна среда	119
ЗИДАРОВА, ВАНЯ: Концептът <i>смейство</i> от лингвистична и културологична гледна точка	125
ИССА, КАТЯ: Процесът на разбългаряване в процеса на емиграция	135
КРЕЙЧОВА, ЕЛЕНА: Специализираният превод – изисквания и предизвикателства	145
МИЦКОВА, МАРИЯ: Кратък обзор на проучванията на балканските говори през третата четвърт на XIX в.	153
МОСКОВА, МИХАЕЛА: Мястото на конклузива в евиденциалната глаголна категория на съвременния български език	163
ПАЦЕВА, МИРЕНА – РУНЕВСКА, ЕЛЕНА: Параметри на лексикалната прогресия в обучението по български език като чужд	173
ПЕТРОВА, ГАЛИНА: Присубстантивна употреба на <i>че</i> -изречения в българския език	185
ПОПОВА, КАТАЖИНА: Подчинени определителни <i>да</i> -изречения в българския език и техните полски паралели	195
СИВИЛОВА, ЯНА: Как е времето горе? Върху ролята на формулите в езика на медиите	201
СИМЕОНОВА, КРИСТИЯНА: Към въпроса за ретерминологизацията съвременната българска терминология	211
SOKOLOV, IVAN: Adnominal appositive <i>da</i> and <i>che</i> clauses in Bulgarian and their corresponding structures in English	219
СТАЛЯНОВА, НАДЕЖДА – КРЕЙЧОВА, ЕЛЕНА: За някои специфики в заглавията на медийните текстове	229
ТОДОРОВА, БИЛЯНА: За атрибутите на толерантността: Структурно-семантична характеристика на прилагателните, употребявани в съчетание със съществителното <i>толерантност</i> в българската преса между Освобождението и 1944 г.	235
ХАУГЕ, ХЕТИЛ РО – БРЕНДЕМУЕН, БЕРНТ: Нови етимологии на три турски заемки в българския език	245

Секция III: Литературознание

АДИНОЛФИ, РОБЕРТО: Призивите за четене в творбите на възрожденските автори	251
--	-----

АДИРКОВ, КОНСТАНТИН: Дон Жуан в българската литература: Пиесата <i>D. J.</i> на Георги Господинов	265
АЗМАНОВА-РУДАРСКА, ЕЛЕНА: Иван Грозев и културно дружество „Българско родно изкуство“	273
АРЕТОВ, НИКОЛАЙ: Чудомир и другите: Райко Алексиев и Сава Злъчкин	281
БОРИСОВА, ЕЛЕНА: Транс/формации на тялото в романа <i>Тяло под роклята</i> на Галин Никифоров	295
ВАТОВА, ПЕНКА: Интервютата на Георги Рупчев: Ключ за разбиране на поезията му	303
ВЕЛКОВА-ГАЙДАРЖИЕВА, АНТОНИЯ: За <i>История на българската</i> <i>литература</i> от Светлозар Игов	311
ИЛИЕВ, БОРИС: Фикционалното изграждане на субектните светове в прозата на Павел Вежинов от 70-те години на ХХ в.	321
ИЛИЕВА, БОЙКА: Женски гласове в преводната италианска литература (1878–1918)	329
МИХАЙЛОВ, ДИМИТЪР: Стоян Михайловски и началото на българския модернизъм	335
ПЕНЕВ, ПЛАМЕН: Между 56-та и 90-те. Любомир Левчев: По стъпките на една творческа генеалогия. Автентичен модернизъм – соцреализъм	345
ТЕРЗИЕВА, МАРГАРИТА: Българската детско-юношеска периодика от Освобождението до 1944 година като класическо медийно информационно средство	355
ТЕРЗИЕВА, МАРГАРИТА – КАПИНОВА, ЕЛИЗАВЕТА: Болгаро–румунские параллели в литературной и общественной деятельности Василе Христу и Христо Капитанова	363
ФАРКАШ БАРАТИ, МОНИКА: Рецепцията на романите на Милен Русков в Унгария	369
ХРИСТОВ, АЛЕКСАНДЪР: Елин-Пелиновите <i>Черни рози</i> и стихотворенията в проза на Кажимеж Пшерва-Тетмайер	377

Секция IV: Фолклор и културология

БОЖИНОВ, ВЕНЦИСЛАВ: Футболните запаянковци в България – езици, знаци, символи	387
--	-----

ГЕРГОВА, ЛИНА: Граници и политики на културно унаследяване в Добруджа	397
ГЕРГОВА, ЯНА: Конструирание на национално културно наследство зад граница: „Българските места“ в Италия	407
МЕНХАРТ, КРИСТИНА: Конните състезания при българи и унгарци и техния обреден контекст	415
ЯНКОВА, ВЕНЕТА: Из фолклора на кримските татари в България в изслед- ванията на Ищван Мандоки Конгур: Гатанки и приказки	427

КОНСТРУИРАНЕ НА НАЦИОНАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО ЗАД ГРАНИЦА: „БЪЛГАРСКИТЕ МЕСТА“ В ИТАЛИЯ

Яна Гергова

(Българска академия на науките, Институт за етнология и фолклористика
с Етнографски музей – София, yana.gergova@iefem.bas.bg)

Abstract

“The Bulgarian places” in Italy are the main focus of the paper, observed as an object of pilgrimage and commemorative practices carried out by the official delegations and representatives of various organization, on the one hand, and by the Bulgarian tourists and local migrant community members, on the other. Most of these places are in the capital Rome and are related to prominent historical figures such as Sts. Cyril and Methodius and Captain Petko Voyvoda or authors such as Ivan Vazov and Pencho Slaveikov. However, in recent years, a particularly interesting case is the Bulgarian feast that takes place in occasion of the anniversary of opening the monument of Khan Alzec in 2016 in Celle di Bulgheria.

Keywords: Italy, Bulgarian Places, Cultural Heritage, Monuments, Pilgrimage and Commemorative Practices.

Използваното в заглавието на текста определение „български места“ не е никак случайно. Точно това словосъчетание се среща не рядко в много български форуми, блогове и статии в интернет и с него се отбелязват всички онези места на територията на Италия, свързани с бележите български личности, събития или чествания, които по един или друг начин са обект на поклонение или посещение. От една страна, те влизат в поклоннически маршрути на различен тип организирани посещения, част са от празничния календар на българската мигрантска общност и на местното държавно представителство. А от друга, са обект на посещение и заснемане от страна на българските туристи и често са подробно описвани в пътеписи като задължителни за българите, които посещават италианската столица.

Кои точно се определят като „българските места“?

Като най-значим обект в национален и дори европейски контекст определено може да се посочи (предполагаемият) **гробът на св. Кирил в базиликата „Сан Клементе“** в Рим. Посещението му и почитта към светеца на официалната българска правителствена делегация са от основните моменти по време на честванията на Деня на българската просвета и култура и

на славянската писменост (24 май) от десетилетия, а мястото е притегателен обект и за множество български поклонници и туристи.

Поклоненията пред гроба се включват в празничния календар през 1924 г., когато е и първото официално честване на деня на св. св. Кирил и Методий в Рим в присъствието на представители на българската общност в града, и продължават и през следващите две-три години. С изключение на няколко поклонения и чествания, организирани от български католически свещеници и семинаристи и на политическите емигранти, интересът към гроба (особено през и след Втората световна война) постепенно стихва. За кратко време цветя поднасят и представители на българската дипломатическа мисия в Рим. Честванията са подновени 1968 г., а първото посещение на гроба на св. Кирил на държавен глава и официална държавна делегация е чак през 1975 г., когато се състои и първата аудиенция при папа Павел VI на Тодор Живков и дъщеря му Людмила Живкова. С тази визита са свързани и проектите за някои други български паметници в Рим – поставя се възпоменателна плоча на гроба на епископ Петър Парчевич в базиликата „Сан Андреа деле Фрате“ и се изгражда паметник на Кирил и Методий в двора на българското посолство в Рим (повече вж. Елдъров 2002: 92–94, 135–140, 2014: 63–65). Може би това поклонение, макар и състояло се не на самия празник, би могло да се определи като образец, който създава рамката на тържествените посещения за 24 май, познати и днес.

Десет години по-късно към поклонническия маршрут на държавните делегации се прибавя и **базиликата „Санта Мария Маджоре“**, където е поставена мемориална плоча, отбелязваща мястото, на което през 868 г. папа Адриан II приема славянските апостоли и освещава първите славянски писмени текстове. Освещаването ѝ е свързано с честването на 1100 години от смъртта на св. Методий (Николов 1998: 76).

Друго значимо „българско място“ в италианската столица се намира на хълма „Джаниколо“ в близост до паметника на Джузепе Гарибади. Това е паметна плоча, открита в чест на българските гарибалдийци през 1987 г. отново като част от програмата на пристигналата официална делегация за 24 май. Близко 20 години по-късно в близост до плочата по повод 160-годишнина от рождението му е осветен и бюст-паметник на **Капитан Петко Войвода** като един от най-изявените българи-гарибалдийци.¹ Издигнат е по инициатива на тогавашния министър на външните работи на Р България Соломон Паси и на представители на Съюза на тракийските дружества в

---

¹ Капитан Петко Войвода посещава Италия през 1859 г., когато се среща с Джузепе Гарибалди, а по-късно под негово ръководство организира т.нар. „Гарибалдийска дружина“ от италианци и българи, която участва в Критското въстание през 1866 г. (вж. Нешев 1988).

България. Поднасянето на цветя пред паметника понякога влиза в програмата на правителствената делегация за тържествата по случай 24 май, но всяка година от Съюза на тракийските дружества в България се организират и възпоменателни поклонения на 2 юни с участието и на представители на дипломатическата мисия в Рим. През последните три-четири години това е мястото и където членове на местната мигрантска общност честват националния празник 3 март.²

Последният български паметник, който е издигнат в Рим, е този на **Иван Вазов** и се намира на площад „Тордвалдсен“, близо до парка „Боргезе“. Открит е през 2010 г., на 21 май, в присъствието на българските и италианските министър-председатели – тогава Бойко Борисов и Силвио Берлускони.³ Макар и за краткото време на своето съществуване, паметникът се превръща в знаков за българите – много туристи и гости на града специално идват да се снимат до него, а също така логично става и един важните обекти по време на празнични чествания в програмата и поклонническия маршрут на правителствената делегация за 24 май. Пред него често се отбелязва и Денят на будителите – 1 ноември.

Още няколко са обектите в Италия, свързани по един или друг начин с българското културно наследство, но повечето от тях към този момент по никакъв начин не са включени в празничен календар или са били обект на поклонение. В Рим това са например манастирът „Санта Праседе“, което от някои изследователи се спрѳга за мястото, на което св. Кирил е починал; ателието, в което е творил скулпторът Асен Пейков на Via Margutta; къщата на оперния певец Борис Христов, в която днес се помещава Българският културен институт; възпоменателната плоча в памет на **Пенчо Славейков**

---

² Вж. повече <<https://bgr.news-front.info/2017/03/07/blgari-ot-rim-postaviha-sheparodna-prst-na-pametnika-na-petko-vojvoda-v-italiya/>>; <http://stdbg.org/pin_stdv-cvetia-pred-pametnika-na-kapitan-petko-voivoda-2019_1577.htm> (посетени на 15.08.2019).

³ Вж. напр. <<https://www.vesti.bg/bulgaria/politika/berluskoni-i-borisov-pri-pametnika-na-vazov-2997991>> (посетен на 15.08.2019). Иван Вазов е единствената личност, избрана да бъде почетена с паметник или паметна плоча в Италия, чийто живот и дейност не са пряко свързани със страната. Изключение прави едно кратко пътуване, предприето от писателя през 1884 г. в рамките на по-малко от месец, по време на което Вазов, заедно с Михаил Маджаров, посещават Неапол и околността и Рим. Издигането на паметника е свързано по-скоро със значимостта на Вазов за българската култура, като символ на българската литература, а мястото не е случайно – то е в район, който е отреден за почитане на писатели и поети от различни епохи и различни народности – наоколо има статуи (както и имена на алеи) на Омир, Данте, Пушкин и мн. др. Въпреки това трябва да се отбележи, че откриването му отново е във време, съобразено с 24-майските чествания и официалното държавно посещение в Италия.

на къщата, в която е живял през 1912 г. на Via Boncompagni. Макар и последното място да не се отличава с някаква събитийност, там, където поетът умира обаче – в град Брунате, до езерото Комо, ежегодно се организират възпоменателни чествания. Бюст-памятникът на Славейков е открит в градината на общинската библиотека по повод 95-ата годишнина от смъртта му, а на самата къща, в която е живял, има две паметни плочи.⁴

Като най-новото българско място в Италия може да се посочи **памятникът на хан Алцек**, определян като „първия паметник на български владетел извън териториите на България“. Издигнат е в малкото южно-италианско градче Челе ди Булгерия, намиращо се в подножието на планина Булгерия, област Салерно. Самото име подсказва, че селището е свързано с българската история,⁵ като се смята (няма ясни исторически сведения), че хан Алцек (най-малкият брат на хан Аспарух, син на Кубрат) е пристигнал тук със своите 50 000 поданици и е издигнал по съседните възвишения три крепости. Трябва да се отбележи обаче, че днешното население не пази спомена за връзка с България и като цяло не познава историческите събития, довели до възникването на българските следи по тези места. Затова със сигурност не може да се говори за историческа българска общност.

Идеята за паметника се заражда през 2015 г. след провеждането на пътуващ семинар в Италия „По стъпките на предците ни“, организиран от фондация „Български Център Просветление“ и акцентиращ върху българското присъствие на Апенинския полуостров. Участниците стигат и до Челе ди Булгерия, където се запознават с историята на селището и легендата за хан Алцек от местния краевед д-р Паскуале Карели (по-подробно вж. изданията Carelli 2002, 2017). В разговора се прокрадва и идеята за издигането на паметник в града, а връщайки се в България решават да предприемат някакви стъпки. Благодарение на кампания на друга българска фондация „Въздигане“ средствата са събрани за изключително кратък период,⁶ изра-

⁴ Вж. напр. <<https://mfa.bg/bg/news/2191>; <http://www.aba.government.bg/?show=38&nid=1165>>; <<https://bgnesagency.com/bulgaria/градчето-брунате-пази-спомена-за-пенч/>> (посетени на 16.08.2019).

⁵ В Италия то не е единствено – според италиански изследовател Винченцо Д’Амико и неговия труд за заселването на българите в Италия през VI–VII в., в страната има десетки селища, за които се смята, че са с български произход и корени като Болгаре (Бергамо), Болгери (Ливорно), Булгари (Чезена), Булгарограсо (Комо) и др., но именно Челе ди Булгерия е най-пряко свързан с потомците на хан Алцек. Вж. D’Amico 1933: 20, по-подробно по темата вж. още Vlaevska 2016.

⁶ Инициативата е поета най-вече от проф. Д. Попхристов, който се свързва с Н. Нинов от фирма „Treasure“ и И. Михайлов от „Together“ (и двете от Варна), които стартират събиране на средства за изграждането на паметника чрез Фондация „Въздигане“, в която и двамата са активисти. Вж. повече <<https://vazdigane.bg/>

ботена е статуята (дело на скулптура Дишко Дишков, висока над 2 м.), а събитието по издигането на паметника е съгласувано с тогавашния посланик на Р България в Италия Марин Райков, който две години по-рано също е бил на посещение в Челе ди Булгерия.

Откриането на 7 юни 2016 г. се превръща в голям празник с присъствието на голяма част от града и местните власти, на много гости от България и на българи, живеещи в Италия, на представители от дипломатическата мисия, посланиците на България и Ватикана в Италия, на представители от Фондация „Въздигане“ и Фондация „Български Център Просветление“, делегация от побратимения град Велики Преслав.⁷ Събитието е открито с приветствено слово от кмета Джино Марота, последвано от изпълнение на българския химн от детския хор на местното училище (вж. Христова 2016).

Кои са актьорите в събитията и каква роля изпълняват тези „български места“?

Голяма част от българските места в Италия са включени в събитийния календар на представителството ни в града, на различни български организации от България или в този на местната българска мигрантска общност. Кой ще участва в честването или поклонението е въпрос, от една страна, на характера на честванната личност или събитие (национален празник или личност; поклонение или честване; степен на значимост за националната история и култура; интерес от страна на официалните власти; традиция при отбелязването; публичен интерес и пр.), а от друга – се взема предвид историята на откриването на паметника и кои лица са въввлечени в идеологията на създаването му (неправителствени организации; дружества; фондации; асоциации; политически фигури и пр.). Немалковажна роля изиграва и достъпността до тях. Поклонението и поднасянето на цветя пред гроба на св. Кирил от присъстващите на събитието на 24 май в базиликата „Сан Клементе“, например, е невъзможно от „обикновените“ посетители до момента на заминаване на делегацията. Отдаването на почит пред паметника на св. св. Кирил и Методий в посолството ни пък е при изцяло затворени врати и външни лица не се допускат – присъстват само представители на местната мисия, официални гости и журналисти. Друга важна особеност е, че достъпността (не толкова буквално) е намалена и от гледна

Campaign/Details/8>; <<https://www.youtube.com/watch?v=E5knk7oRxb8>>; <<https://www.youtube.com/watch?v=evaG8F6ph7k>> (посетени на 16.08.2019).

⁷ Отново инициатива на „Български Център Просветление“, която възниква няколко месеца по-рано в рамките на проведения във Велики Преслав Международен форум „Българският Дух в Европа през вековете“.

точка на късното оповестяване пред широката публика на събитието или липсата на програмите на честванията.

Впечатление прави, че по-голямата част от българските места в Рим, обединени под знака на 24-майската събитийност образуват един своеобразен поклоннически комплекс със съответния маршрут, акцент при който е гробът на св. Кирил в базиликата Сан Клементе. На този ден „българските места“ в града са важен елемент от програмата на официалната делегация, които следват създадения през годините модел на трансграничното политическо възпоменателно поклонение. Трябва да се отбележи обаче, че това поклонение, освен установен модел, придобива и популярен медиен образ, което допринася за популяризирането сред широката аудитория именно на тези „български места“. За българите посетители, поклонници или туристи гробът на св. Кирил е и мястото в Рим с най-важната роля за формиране и изразяване на национална принадлежност.

За представителите на българската общност в Италия „българските места“ представляват важен културен идентичностен топос и са тясно свързани с празниците и културния календар на мигрантските институции. Именно близостта до българското културно наследство и българските паметници е типична за българските училища в Рим – паметниците, се превръщат в символни елементи, активно включени в културния, образователен и туристически живот на общността. Пред тях се поднасят цветя, раздават се бележници, организират се беседи, честват се празници (като националния празник 3 март, Деня на народните будители и др.) (вж. подробно в Gergova–Borisova 2015 (2016)).

За българските гости на Рим тези места са обект на национална гордост. Много от българските туристи задължително минават поне през „Сан Клементе“, ако не да се поклонят пред гроба, то дори и само от любопитство. Почти всички организирани от български туроператори екскурзии включват и посещението на гроба на св. Кирил, а понякога и гроба на Петър Парчевич. Често те са дестинация и за организирани поклоннически посещения на българи католици (Вж. Voskresenski 2019: 19–20). Като важни туристически забележителности за българите се възприемат и паметниците на Капитан Петко Войвода и Иван Вазов.

Подобна е ситуацията и с паметника на Славейков в северния град Брунате – българските институции в Милано (училището, консулството и българската църква) често организират чествания пред паметника във връзка с Деня на народните будители, годишнини от рождението и смъртта на поета, 24 май или края на учебната година. Но мястото представлява интерес и за българските туристи, които посещават Комо и региона.

В Челе ди Булгерия честванията имат малко по-различен характер, тъй като макар и представители на българското посолство да присъстват

като официални гости, по-голямата част от програмата е организирана от България, от разстояние (в случая от фондация „Въздигане“). Това може би е и причината тя да е подобна всяка година, което пък води до спад в тържествеността и мащабността на събитието.

Все пак издигането на паметника на хан Алцек е повод за създаване на традиция на чествания, които се утвърждават като голям „празник-събор“ с разнообразна двудневна-тримеденна програма, включваща обикновено представяне на традиционни бойни техники и реконструиране на средновековното българско въоръжение и облекло от Сдружение „Клуб за средновековни военни изкуства Ратина“, изпълнения на българска фолклорна музика, изложба. Като част от събитието, но до голяма степен и като създаване на гостоприемна и разнообразна обстановка за гостите от България, домакините също се присъединяват с различни инициативи – концерти, театър и др. И тъй като хан Алцек и идването му по тези земи исторически не може да се обвърже с определена дата, като отправна точка за установяването на честванията се взема датата на построяване на паметника, което пък от своя страна установява събитието „годишнина от построяването на паметник“.

Забелязва се и, че много от инициативите по време на тържествата минават под знака на взаимното икономическо сътрудничество и културния обмен и дават добър тласък на развитието на местния туризъм. През 2018 г., например, е представен двуезичен туристически гид за областта – на български и италиански, който представя историята и културата на региона и включва местни забележителности, традиции и кулинарни специалитети. Друга, но твърде кратка инициатива, стартира през 2016 г. – това е пилотен проект, при който около 30 деца в начален курс на обучение изучават български език като факултативен предмет в италианско държавно училище със специален преподавател от България. Проектът е част от съвместните инициативи с град Велики Преслав и има за цел подобряване на комуникацията и формиране на бъдещи кадри в търговския и туристическия бранш, но е прекратен година по-късно. Като че ли тези усилия имат резултат, тъй като все повече българи проявяват интерес към местната култура и българската следа и посещават градчето и областта, а това всъщност превръща паметникът на Алцек и самото Челе ди Булгерия в своеобразен маркер на територия и място на памет за изразяване на българската идентичност извън границите на България.

Независимо от интензивността на ритуалните поклоннически практики, включените актьори и ангажираните институции, определено по-голямата част от „българските места“ в Италия заемат важно място в религиозно, културно и политическо отношение с особена тежест върху националната памет и националната история.

ЛИТЕРАТУРА

- Елдъров, С. 2002, *България и Ватикана 1944–1989: Дипломатически, църковни и други отношения*. София: Логис.
- Елдъров, С. 2014, Светият престол в историята на България 1846–2014. *Балкани* № 3, 54–67.
- Нешев, Г. 1988, *Воленцирите на Джузепе: Българи в отрядите на Гарибалди*. София: Отечество.
- Николов, Р. 1998, *На горещ пост в Рим: След изстрелите срещу папата*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.
- Христова, В. 2016, И хан Алцек вече с паметник в Италия. *24 часа* 08.06.2016 – <<https://www.24chasa.bg/novini/article/5565114>> (посетен на 16.08.2019).
- D'Amico, V. 1933, *I bulgari trasmigrati in Italia: Nei Secoli VI e VII dell'Era Volgare*. Societa tipografica molisana f.lli Petrucciani.
- Borisova, M. – Gergova, Y. 2015 (2016), Cultural heritage in migration: Bulgarian Sunday Schools in Italy. *Papers of the Bulgarian Academy of Sciences* № 2, 215–229.
- Carelli, P. 2002, *Uomini voci e luoghi – Celle e Poderia nei secoli*. [–].
- Carelli, P. 2017, *Viaggio nell'antica valle del Mingardo (dall'origini al Medioevo)*. [–].
- Vlaevska, A. 2016, Bulgari in Italia medievale tra leggenda e memoria storica. Доклад от конференция „Conosci la Bulgaria?“, организирана от Университета на Болония, 6 април 2016 г. – <https://www.academia.edu/25532239/BULGARI_IN_ITALIA_MEDIEVALE_TRA_LEGGENDA_E_MEMORIA_STORICA> (посетен на 16.08.2019).
- Voskresenski, V. 2019, Collective transborder commemorations and pilgrimage – the case of Bulgarian catholics. In: Gergova, L. – Voskresenski, V. – Gergova, Y. (eds.), *Transborder commemoration routes and rituals*. Sofia: Paradigma, 11–30.